

ונחה עליו רוח ה'

שאלות עיון בפרק י"א

- א. עיינו בפרק י"א – לימדו עם רש"י המצודות ומפרשי הנביא.
- ב. פרקינו עוסק בנבואה על ימות המשיח, וקובע את המאפיינים של הימים הגדולים העתידיים לבוא. מה מייחד את ימות המשיח מימים רגילים? מה הם הדברים הנראים בולטים במיוחד במלך המשיח?
- ג. פעולותיו של המשיח מופיעות גם הן בפרקינו: מה ההבדל בין הופעתם במלך ישראל בעולם שלנו ובין הופעותיו במלך המשיח?
- ג. האם העולם יוצא מסדרו הרגיל כשאריה עם גדי ירבץ? האם השינוי הנראה בעולם הוא ביטול חייהם הטבעיים של בעלי החיים?
- ד. מדוע נזכר דווקא ישי – גם בפסק א': "ויצא חוטר מגזע ישי..."
גם בפסוק י' – "והיה ביום ההוא שורש ישי אשר עומד...."
אם הכוונה לצאצאי דוד המלך מדוע נקרא בשם ישי?
- ה. הביטוי "רוח" חוזר כמה פעמים על עצמו בפרק זה- במה שונה רוח זו משאר ביטויי הרוח שאנו רגילים בהם?

2

הנה

אפשריות הגאולה עפ"י זכות המעשים והתשובה
 התחילה תיכף מימי חזקיהו. ועל הכונה הזאת אמרו
 בפרק חלק שבקש ה' לעשות את חזקיהו משיח ואת
 סנחריב גוג ומגוג רק שגרם איזה חטא ע"ש, כונתם שאם היו זוכים היה חזקיהו עצמו הגואל הכללי, וכל
 היעודים העתידיים היו מתקיימים בימיו, ואחר שלא זכו אז, הדבר תלוי ועומד על אפשריותו עד בוא זמן
 המוגבל שאז יגאלו בהכרח. ולכן סמך נבואה זו של ויצא חוטר מגזע ישי אל מפלת סנחריב, כי אם היו זכאים
 היתה מתקיימת הנבואה אז, אולם התנאים האלה שדברנו באר החוזה עצמו בכפל לשונו ויצא חוטר מגזע ישי,
 ונצר משרשיו יפרה. כי יש הבדל בין גזע ובין שורש, השורש הוא תחת הארץ, והגזע הוא העץ הכולט מן
 הארץ סמוך לשרשו. ויש הבדל בין חוטר ובין נצר, כי האילן הנקצץ וגזעו עדין קיים, וישוב להצמיח מגזעו או
 הגזע עצמו יגבה לאט לאט ויגדל, גידול זה נקרא חוטר כי הבד היוצא מן הגזע הוא עב וחזק, אבל אם גם
 הגזע נקצץ, רק השורש נשאר בארץ וישוב לצמוח משרשו, אז הגידול הזה לא יתחיל עוד אל העץ הראשון
 רק כנטיעה חדשה, והיונק הזה העולה מן השורש הוא רך וחלוש ונקרא נצר, וז"ש או כי יצא חוטר מגזע
 ישי, והוא אם יזכו ותהיה הגאולה הכללית תיכף בימי חזקיהו, שאז היה עדין מלכות ב"ד קיימת, והוא במליצה
 שגזע ישי עדין קיים, ויחוס המשיח אל מלכות ב"ד הוא כיחוס החוטר אל הגזע, שהוא גוף האילן הקודם
 המתחדש בכח והדר, או כי ונצר משרשיו יפרה, שהוא אם לא יזכו להגאל עתה, ויעברו עדין ועדנים עד שגם
 הגזע יתבטל, שהוא שתופסק מלכות ב"ד מכל וכל, ברם עקר שרשוהי בארעא שבוקו, ולא ישרא רק השורש
 הטמון בארץ בלתי מתראה, מ"מ בהגיע הזמן או יפרה נצר מן השרש, שזה מתחיל להפראת חדשה ע"י נצר
 רך ויונק, שאין לו שום יחוס עם האילן הקודם.

2/1

2

(ו) וגר זאב. דרך משל מהשלום שיהיה בימיו:

2/1

3

(ו) וגר זאב. יש מפרשים כי בימות המשיח יתחלפו
 טבעי החיות והבהמות וישוב למה שהיה בתחילת הבריאה
 ובתיבת נח, כי בתחלת הבריאה אלו היה אוכל האריה השה
 הנה נשחתה הבריאה ומה אכל האריה או וולתו מן הטורפים
 אוכלי בשר כי אם אכל בשר משאר החיות והבהמות הנה היה

חסר העולם אותה בריה כי כולם נולדו זכר ונקבה לא יותר ולא
 המתינו מלאכול עד שפרו ורבו הנטרפים, אלא בודאי אכלו עשב
 השרה עד שפרו ורבו הנטרפים, והיה טבעם מאותו היום ואילך
 לאכול בשר, וכן בתיבת נח אלו אכלו הטורפים הנטרפים הנה
 חסרה אותה הנטרפת מן העולם, כי שנים שנים נכנסו ולא יותר
 אלא אם כן נאמר כי שבעה שבעה שהכניס מן הפהורה היו
 לצורך הטורפים, ויש מפרשים כי כל זה משל כי הואב והנער
 והדוב והאריה הם משל לרשעים העושקים והגוזלים שהם
 לחלשים כמו החיות הטורפים לנטרפים, והכבש והפרה והעגל
 והגדי הם משל לענוי ארץ, ואמר כי בימות המשיח יהיה שלום
 בארץ ולא ירעו איש את חברו, ולא יחבן זה הפי' לפי שאמר לא
 ירעו ולא ישחיתו ככל הר קדש, ובימות המשיח בכל העולם
 יהיה שלום כמו שכתוב וכתתו חרבותם לאתים וחייתיהם
 למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, ואמר
 ונכרתה קשת מלחמה, ואמר במשיח ודבר שלום לגוים, והנכון
 כי טבע החיות לא תתחלף ויטרפו ויאכלו בשר כמו שהם עושים
 עתה אלא הבטיח את ישראל שהחיות הרעות לא יזיקו בכל ארץ
 ישראל זהו שנאמר לא ירעו ולא ישחיתו ככל הר קדש, והטעם
 כי מלאה הארץ דעה את ה' כיון שהם מוכים ושמרו דרך ה' לא
 תשלוט בהם חיה רעה ולא בבהמת' ובכל אשר להם כמו
 שהבטיח על ידי משה רבינו עליו השלום, והשבתי חיה רעה מן
 הארץ, ואפי' אם יעברו בארץ לא יזיקו

2/1

הרעות הגדולות הללו הנעשות בין אישי בני
 אדם מזה לזה כפי המטרות¹ והתאוות²
 וההשקפות³ והדעות⁴, כולם גם הם נספחים
 להעדר, לפי שכולם מחיובי הסכלות, כלומר
 מהעדר החכמה, כשם שהסומא מחמת העדר
 הראות לא יחדל מלהכשל ולהחבל, ולתבול גם

בזולתו, מחמת שאין לו מה שינחהו בדרך.
 כך כתות בני אדם, כל אחד כפי ערך סכלותו
 פועל בעצמו ובזולתו רעות גדולות ביחס
 לאישי המין⁵, ואלו היתה שם חכמה אשר
 יחסה לצורה האנושית כיחס הכח הרואה אצל⁶
 העין כי אז היו נמנעים כל נזקיו מעצמו
 ומזולתו, כי בידיעת האמת מסתלקת האיבה
 והשנאה, ויבטלו נזקי בני אדם זה לזה, וכבר
 הבטיח בכך ואמר וגר זאב עם כבש ונמר
 עם גדי ירבץ וגו' ופרה ודב תרעינה וגו'
 ושעשע יונק וגו'⁷, ואחר כך נתן סבה לכך
 ואמר כי סבת סלוק אלה השנאות
 וההתקוטטויות וההשתלטויות היא ידיעת בני
 אדם אז אמתת האלוה, ואמר לא ירעו ולא
 ישחיתו בכל הר קדש כי מלאה הארץ דעה
 את ה' כמים לים מכסים⁸. דע זה.

2/1

אבל מה שזכרת מעסק האיש שהוא אומר שהוא משיח בערי תימן, דע שלא תמהתי ממנו ולא מן המאמינים בו, לפי שהוא משוגע בלי ספק, ואין על החולה אשמה ופשע אם לא יסבב הוא חוליו. וכן איני תמה מן המאמינים בו מקצר רוחם ושאנים יודעים מקום המשיח ומעלתו הגדולה שעלה בדעתם זה, אבל אני תמה ממך שאתה מבני תורה ועמדת על ספרי החכמים, האינך יודע, אחי, שהמשיח נביא גדול מאד וגדול מכל הנביאים מלבד משה רבינו עליו השלום? ועוד האינך יודע, שמי שאומר על עצמו שהוא נביא שאם נמצאת נבואתו מוכחשת הוא חייב מיתה, לפי שסמך לעצמו המעלה הגדולה הזאת כמו שיומת המתנבא בשם עבודה זרה, שכך כתוב (דברים י"ח כ'): "אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי?" ואיזו ראייה גדולה על היותו מכחש אלא שיסמך עצמו בשם משיח? ויש תימה בדבריך שאמרת שידוע בשלוחה ויש אתו מקצת חכמה, התעלה על דעתך שבמדות האלו יהיה משיח? אבל חייבך לומר כל זה מפני שלא השגחת למעלת המשיח מה היא, ואיך תהיה עמידתו, ובאיזה מקום יהיה, ואיזה אות יהיה מיוחד לו, אבל מעלתו תהיה יותר מעולה ממעלת הנביאים ויותר נכבדת זולת משה רבינו עליו השלום, ויחד אותו הבורא יתברך בדברים שלא יחד משה רבינו עליו השלום, שנאמר בו (ישעיה י"א ג'): "והריתו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח" (ישעיה י"א ב'): "ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'" (ישעיה י"א ה'): "והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו", וקרא לו הקדוש ברוך הוא שש שמות באמרו (ישעיה ט' ה'): "כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום". וזה שקראו "אל" דרך ההפלגה, להודיע שגדולתו מעולה ממעלת כל אדם ואחד מן התנאים שיש אצלנו ידועים לכל נביא שיהיה בתכלית המדע ואז יבא אותו הקדוש ברוך הוא, לפי שהוא עיקר אצלנו שאין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר, וביארו שאפילו גבור שיהיה כובש את יצרו, ועשיר - עשיר בדעתו, אבל כשיעמד אדם שאינו מפורסם בחכמה ויאמר שהוא נביא אין אנו מאמינים אותו, כל שכן אם יאמר אחד מעמי הארץ שהוא משיח, ואחת הראיות שהוא עם הארץ - שצוה לפזר אדם כל ממונו ושיתנדבו לעניים, וכל השומעים לו הם טפשים, והוא חוטא שעושה הפך התורה, הואיל ואין ראוי לתורתנו לעשות צדקה מכל ממונו אלא מקצתו, שכן כתוב (ויקרא כ"ז כ"ח): "אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו", ואמרו מקבלי השמועה: "מכל אשר לו" ולא "כל אשר לו", ושמו לנדבה גדר וגבול, והוא - החומש, ואמרו: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש! ואין ספק ששכלו ולבו שנשאווה לומר שהוא משיח, הוא אשר נשאו לצוות בני אדם לצאת מכל קנינם להתנדבו לעניים ונעשו הם עניים והעניים עשירים, וחיבו עצמם מן הדין להחזיר להם ממונם, ויהיה ההמון על הדרך הזה בין העניים והעשירים חוזר חלילה, וזו סכלות מבוארת!

מו. ופליגא דשמואל, דאמר שמואל, אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד, שנאמר "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ". אם נשקיף על החיים לא בהבטה פרטית, מנקודת חיים של כל יחיד בפ"ע, כ"א בהבטה כללית, אז יתארנן לפנינו כלל החיים בתור מציאות אחת גדולה מחוברת מהמון שלשלאות וחוליות שונות, אשר זרם ושטף החיים עובר בהן דוקא ע"י כח הניגוד הנמצא בכל חלק מחלקיהם ביחש למשנהו. ואותו הכח הכללי, המוציא מתוך כל המון הניגודים את היסוד האחדותי, העושה את כלל החיים לחטיבה אחת, הוא מהפך את הניגודים כולם לטובה, ומוציא מהם את אימוץ כח החיים. באופן כזה אין לנו לצייר שלמות בחיים, כל זמן שהם עומדים על תכונתם בצביונם השלם באותו הסוג שהננו מוצאים בו את חיינו,

שיבטל מהם כל יסוד וכח לניגוד, כי ביטול כח הניגוד הוא ג"כ המעטה וכשלון ליסוד החיים עצמם. ע"כ ההפרש הוא בין הימים שהעולם שומם והרשעה שולטת, לימי האורה והטובה, רק כמה שכח הניגוד יהי רק שרוי בכח כדי לעורר את יסוד החיים, ולא יצא אל הפועל לבלע ולהשחית. כח היד התקיפה בלא משפט יסוד, ושיעבוד מלכיות הבא על ישראל מרעי גויים יבוטל, וכל הזכיות הטובות שראוי לישראל למצא ע"פ גורלן בתכל ישובו אליו בכל המילוי והטוב, שבהן כלולים כבר ארצו וממלכתו וכל חירותו, קניניו החומריים והרוחניים כולם, חופש השפעתם והכרת כבודם בקרבו, כדגל נשא, ובעולם בכל הרחבתם הראויה להם. אבל מציאות הכח הניגודי בגניזה וכח מוכרחת להמצא.